

verzamelt de kinderkens en die de borsten zuigen" enz. Maar in de eerste plaats bewijst reeds het uitdrukkelijk bevel des Heeren, ook de jonge en zelfs de jongste kinderen in deze samenkomst des volks te brengen, dat we hier niet met een regel, maar met een uitzondering op den regel te doen hebben. In de tweede plaats zet het Woord Gods door Joel dit ongewone bevel rechtstreeks in verband met het geheel bijzondere karakter der voorgeschreven volksvergadering, als een samenkomst tot verootmoediging voor Gods aangezicht. En in de derde plaats aanvaarden zij, die een beroep op dit woord voor de verplichting der ouders onder ons, om jonge kinderen als waarover het hier gaat, bij elken dienst mee naar de kerk te nemen, zelve niet het gebod, dat ze er in willen lezen, omdat ze juist voor die groep van kinderen die hier met name genoemd wordt: de zuigelingen, gewoon zijn een uitzondering te maken.

Anderen hebben gezegd: Goed; een uitdrukkelijk gebod Gods mag er dan op dit punt al niet zijn, maar naar de Schrift behooren onze kinderen tot de kerk des Heeren; en als ze tot de kerk behooren, dan hooren ze ook in elke samenkomst der gemeente.

De praemisse dezer redeneering is ongetwijfeld juist: onze kinderen behooren inderdaad tot de gemeente. Doch dat men zelf de gevolgtrekking niet dwingend acht, blijkt alweer uit het feit, dat men de allerjongste kinderen nooit meeneemt naar de kerk, en die men doorgaans wel meeneemt toch bij bepaalde samenkomsten der gemeente — zooals b.v. die, waarin de jaar-verslagen van kerkedienst en armenzorg uitgebracht en allerlei andere mededeelingen aangaande het kerkelijke leven gedaan worden — thuis laat.

Ook historisch geeft de Schrift ons hier geen licht. De Apostelen vergeten wel niet, in sommige hunner brieven ook aan de kinderen te denken, en de Apostel Paulus richt tot de ouders wel menig vermaan ten opzichte van hun opvoeding — doch nergens ontdekken we in het leven der christelijke kerk in den tijd der Apostelen een spoor van de gewoonte, om de kinderen de samenkomsten te doen bijwonen, en nergens vinden we bij de Apostelen iets dat gelijkt op een vermaan om het te doen. Bij het zoeken van een antwoord op de vraag die ons bezig houdt, zijn we derhalve aangewezen op algemeene beginselen.

Die algemeene beginselen zijn: 1e de verhouding onzer kinderen tot de kerk des Heeren, en 2e karakter en doel van de samenkomsten der gemeente.

De verhouding onzer kinderen tot de kerk is daarbij van de eerste orde. Van haar moeten we uitgaan.

Hebben onze kleinen met de kerk des Heeren niets van doen — dan steekt er weinig of geen belang in de vraag, of we ze al of niet zullen meenemen naar haar samenkomsten, tenzij dan als een vraag van utiliteit. Van een verplichting om ze er te brengen zou dan — behalve ook al weer

uit utiliteitsoogpunt — in elk geval geen sprake vallen.

Maar heel anders komen de dingen vóór ons te staan, als onze kinderen wel tot de kerk behooren. In dat geval behooren ze in principe ook in de samenkomsten der gemeente. Hebben ze van Godswege recht om daar te zijn, en legt dit recht onzer kinderen op ons, hun ouders, de heilige verplichting, om zooveel mogelijk te zorgen, dat ze er komen.

Dan móeten ze er zijn — tenzij er gegevens zijn, die hun vooralsnog praktisch onzeggend, wat hun in principe toekomt. En die gegevens moeten dan liggen in de kinderen zelve in verband met karakter en doel van de samenkomsten der gemeente.

In hun kinderleeftijd, en wat daarmee samenhangt, moet dan een verandering liggen, om deel te nemen aan wat de gemeente in haar samenkomsten dóet, en deel te hebben aan wat ze er van 's Heeren wege ontvangt.

Natuurlijk is dit dan niet bedoeld in volstrekten zin, d.w.z. zóó, als zouden onze kinderen niet mee op mogen gaan, zoolang er ook maar iets was in de godsdienstige handelingen der gemeente, waaraan ze nog niet met volle bewustheid en op de meest ideale wijze deelnemen kunnen; en zoolang ze niet gebleken zijn, in staat te wezen, om deel te erlangen aan alles wat Christus naar zijn instelling en belofte zijn volk in hun wettige samenkomsten heeft beloofd.

Want wanneer zouden we onze kinderen kunnen meenemen naar de kerk, zoo ze aan dezen dubbel eisch moesten voldoen? Dan zouden er nog wel andere dan de jonge kinderen thuis moeten blijven. Dan zou de vraag geen leeftijds-vraag meer zijn. Ook niet enkel een vraag van natuurlijke ontwikkeling. Dan zou ze een kwestie van geloof en van godsvrucht worden. Meer nog: dan zou een hogere trap van genade dan nu de meeste van Gods kinderen bereiken, voorwaarde worden voor den kerkgang. Dan zouden de kinderen niet alleen thuis moeten blijven, maar ook de ouders. En geen waarlijk godvruchtige vader of moeder zou den moed vinden om een plaats voor zich in de samenkomsten der gemeente te zoeken.

Niet positief, maar negatief moet — in erkenning van de saamhoorigheid der kinderen met de kerk — de vraag gesteld: Niet: is er bekwaamheid tot dit en vatbaarheid voor dat? Maar: Is er verandering?

En dan bedenke men, dat ook die vraag naar verandering niet zóó mag gesteld, dat zoo er bij een kind ook maar iets aan de natuurlijke bekwaamheid of vatbaarheid zou ontbreken — dat weinige en eenige het dan al zou moeten uitsluiten van de samenkomsten.

In dat geval zouden alleen onze volwassen zoons en dochters met ons ter kerk mogen gaan. En zij allen? En wij zelve?

Het bewust deelnemen aan elk deel van den dienst eischt reeds in natuurlijk opzicht zoo ont-

tot mijn overtuiging inzake Jer. 3:18 hebben gebracht, terwijl ik tevens een poging waagde om hem het dwingend van deze gronden te doen gevoelen. Later is — in verband met den strijd die om Assen gevoerd is — die kwestie van Jer. 3:18 herhaaldelijk publiek in debat gebracht. In een polemiek, die ik met Dr W. J. A. Schouten, toen te Kampen, thans te Arnhem, voerde, heb ik van mijn gronden breedvoerig rekenschap gegeven (Gereformeerd Theologisch Tijdschrift, Sept. 1926, bldz. 172—177). Het is mij een welkome gelegenheid, dit thans in deze artikelenreeks nogmaals voor brederen kring te doen.

Doch eer ik daartoe overga gevoel ik mij verplicht er mijn groote waardeering voor uit te spreken, dat Ds Berkhoff, dien ik in deze reeks zoo menigmaal heb moeten bestrijden en nog dikwijls zal moeten bestrijden, het volkomen heeft versmaad om van dezen tekst gebruik te maken. In zijn geheele bespreking van den profeet Jeremia wijdt hij aan de plaats 3:14—18 geen enkel woord. Ik weet niet, of ik daaruit mag afleiden, dat hij zich met mijn gevoelen omtrent de onechtheid van vs 18 vereenigt; maar in ieder geval acht hij het toch blijkbaar niet geraden op een zoo disputabele plaats zich te beroepen, en ik eer het in hem als een teeken van ridderlijkheid, dat hij geen oogenblik heeft gepoogd te speculeeren op het goedkoop succes dat hij had kunnen behalen, door mee te zingen in het koor van hen, die in allerlei toonaard hebben geklaagd over mijn tekstcritiek, geöfend op Jer. 3:18. Dat wilde ik gaarne openlijk uitspreken.

Nu evenwel ter zake.

Allereerst moet ik een enkel woord in het midden brengen over de vraag of het geoorloofd is tekstcritiek te oefenen. Er zijn misschien nog altijd wel personen, die het gevoel niet van zich kunnen afzetten, dat men daarmee toch eigenlijk aan de Heilige Schrift toet. Welnu, tot deze wil ik zeggen, dat wij nu eenmaal te doen hebben met het feit, dat de oorspronkelijke handschriften der verschillende Bijbelboeken geheel en al zijn te loor gegaan, en dat de heilige tekst tot ons is gekomen uitsluitend door afschriften welke in opeenvolgende reeksen van de oorspronkelijke handschriften zijn gemaakt. Verder, dat degenen die deze afschriften

zaglijk veel — dat juist de beste, d.w.z. de ernstigste kerkgangers gedurig weer over wat ze er in tekort schieten, zich schamen.

Zien we nu, wat karakter en doel onzer kerkelijke samenkomsten is, en in hoever onze jonge kinderen er al of niet door uitgesloten worden.

V.

F.

UIT DE HISTORIE

Elout aan 's Konings Tafel.

Naar men algemeen weet is Jhr Mr Elout van Soeterwoude, het hoofd van de deputatie, die den 3den Augustus 1878 op het Loo Z.M. Koning Willem III het Volkspetitionnement aanbood, na afloop der audiëntie door den Koning aan tafel genoodigd.

Minder bekend is uiteraard wat aan dien koninklijken disch verhandeld is.

Wel heeft indertijd Professor Fabius in zijn levensschets na Elouts dood daarvan al iets medegedeeld.

Elout had n.l. met nog vier anderen het gewaagd, Z.M. een brief te schrijven, met verzoek zijn beaamd plan inzake een weinig gewenscht huwelijk niet ten uitvoer te brengen.

Aanvankelijk moet de Koning over dien brief zeer verstoord zijn geweest. Maar aan den maaltijd op 3 Augustus heeft Z. M. Elout op edelmoedige wijze voor dien stap bedankt.

Er schijnt echter nog iets anders van dit tafel-gesprek te zijn uitgelekt.

Althans, in de „Stemmen voor Waarheid en Vrede" van 1885, op bladzijde 1335, schreef Dr Bronsveld:

Nu ik toch spreek van het Volkspetitionnement is het misschien niet ongepast, een vraag te doen. Op 3 Augustus 1878 werd aan Z.M. den Koning op het paleis het Loo het „smeek-schrift" overhandigd en allerhartelijkst door onzen Vorst beantwoord. Hij noodigde dan ook den Voorzitter der Deputatie, Jhr Mr Elout van Soeterwoude, dien middag aan tafel... En nu komen wij niets meer te weten uit het Gedenkboek (door den heer N. M. Feringa bewerkt), dan dat „de koning de wet geteekend heeft" op 17 Augustus.

Indien het onbescheiden is, dan neem ik de vraag dadelijk terug; maar is zij eenigszins geoorloofd, ook met het oog op de geschiedenis, dan verstout ik mij hier den Heer Elout te vragen: is er door U, toen gij de gast van onzen Koning waart, met uwen hoogen Gastheer, of met den Directeur van het kabinet over het feit van den dag gesproken? Is van U ook een advies

hebben vervaardigd, feilbare menschen waren, en dat ze geen bijzondere Goddelijke leiding hebben gehad, welke hen voor het maken van feilen heeft behoed. Dat wordt bewezen door de omstandigheid, dat de handschriften die wij bezitten, niet in alle opzichten precies aan elkaar gelijk zijn; daar bij zulke verschillen niet alle juist kunnen zijn, is het voorkomen van fouten daarmee bewezen. Dit is eene Goddelijke beschikking, die wij hebben te erkennen en waarin wij hebben te berusten. De fouten, die in de geschreven handschriften voorkomen, zijn, als wij het goed inzien, te vergelijken met de drukfouten die wij in onze gedrukte Bijbels aantreffen. En evenmin als het een tornen aan de Heilige Schrift is, wanneer wij zulke drukfouten verbeteren, evenmin is het een kritiek oefenen op Gods Woord wanneer wij pogen — door middel van de zoogenaamde tekstkritiek — de geschreven fouten op het spoor te komen. Men late zich vooral niet door den naam tekstkritiek op een dwaalspoor brengen: dit is geen kritiek op den Goddelijken tekst, maar op den menschelijken arbeid der schrijvers van den tekst, die juist beoogt den Goddelijken tekst ongeschonden en onverminkt te leeren kennen.

Onder de fouten, welke kunnen voorkomen, behooren, behalve de herhaling van woorden of letters, het over het hoofd zien of het verwarren van letters enz., ook de invoeging van door lezers gemaakte kantteekeningen in den tekst. Bij het schrijven kon het gebeuren, dat een woord of regel werd overgeslagen, en, als de vergissing tijdig ontdekt werd, schreef men het ontbrekende dan nog op den kant er bij. Een latere afschrijver gaf het dan weer in den tekst zijn juiste plaats. Maar nu kan het omgekeerd ook voorkomen, dat een door een lezer gemaakte randnotitie door een lateren afschrijver voor zulk een verbetering van een vergissing werd aangezien, en dan ten onrechte in den tekst werd opgenomen. Dit nu is m.i. bij Jer. 3:18 het geval geweest.

Welke zijn daarvoor de gronden? Want natuurlijk, dat mag men maar niet onwillekeurig aannemen; daar moeten gronden voor zijn.

Het zijn de volgende.

In de eerste plaats moet het iederen Bijbellezers wel aanstonds opvallen, dat vs 18, hoewel het zich

POPULAIR-WETEN - SCHADDELUKE SCHETSEN

Het Chillasme en het Oude Testament.

XVII.

Jeremia 3:18.

De vorige schets, over Jer. 3:14—17, besloot ik met de conclusie, dat deze profetie voor de Chilaistische verwachtingen hoegenaamd geen steun biedt.

Is dat echter niet wel het geval met Jer. 3:18? In dezen tekst staat, letterlijk uit het oorspronkelijke vertaald: „In die dagen zal het huis van Juda gaan naar het huis van Israël, en zij zullen gezamenlijk komen uit het land van het Noorden naar het land dat ik uwe vaders in bezit gegeven heb."

Van zulk eene vereeniging van de Judeesche ballingen met hun verbannen broeders van het Tien-Stammenrijk, en van zulk een gezamenlijken terugkeer uit het land van het Noorden naar het land Kanaän zal misschien wel menig voorstander van de verwachting van het duizendjarig rijk meenen dat ze zijne opvatting steunt.

Echter — er zijn, naar ik overtuigd ben, zeer goede gronden om aan te nemen, dat deze tekst oorspronkelijk geen deel heeft uitgemaakt van Jeremia's profetie, en dat hij niet behoort tot de Heilige Schrift; maar eerst in veel later tijd door een lezer als randnotitie is bijgeschreven en door daarna volgende afschrijvers abusievelijk in de profetische prediking is opgenomen. Men zie mijn Korte Verklaring van Jeremia, I, blz. 23.

In een particulier schrijven, dat ik al verscheidene jaren geleden ontving van iemand, die blijkbaar de verwachting van een massalen terugkeer der Joden naar Palestina was toegedaan, werd het vermoeden uitgesproken dat de eigenlijke reden, waarom ik dezen tekst voor onecht houd, zou gelegen zijn in een zekeren tegenzin om deze verwachting te aanvaarden. Ik heb dien briefschrijver geantwoord, dat van zulk een tegenzin geen sprake is, en dat het enkel zakelijke gronden zijn, die mij

verlang op dien kenbaar

Is he dan zal te wete dat een vraag: diepen Deputat hij de testoord

Voorzoc misschien Bronsveld

In 190 reeds ov niekschrij onderwerp aldus:

Op u Gedenk vangst den 3de het sme den Ko onderde

Er oi het vol weten Heer El namens genoodi

De K te spre Kabinet dus det van ee dag vro de Heer

Ik heb De Kor geweest

In 't „Toer de ontz geteeke

„De Deze klaard

Koning bewegi ziet, of 'leven

Ook op voorzoo

Van Ph lichtenge niets beko

bij de vo voortzett sterke af 14—17 w wordt pl Israël ge

In de t opvallend wordt, ze Israël, d en aan d nadebelo maal ook

In de t de uiters de Tien het goede in heel d lijkheit slag van

Stammen Juda, me met den oproep d verbonde

In de steld, dat profet a kondig

In de keer ui voor de spreking

van zulk In de van dien aardig, e

fetie om hier inn Judeeers rugkeere

het gebie vertoeve naar Kar voorstelli profetie g

geheele e

W.Z. de ern-
er wat ze er

onzer kerke-
r onze jonge
oten worden.
F.

RIE

il.

Mr Elout van
tatie, die den
Z.M. Koning
aanbood, na
ing aan tafel

aan dien ko-
bius in zijn
al iets mede-

het gewaagd,
zoek zijn be-
ncht huwelijk

er dien brief
n den maaltijd
p edelmoedige

van dit tafel-

Waarheid en
5, schreef Dr

olkspetitionne-
ast, een vraag
erd aan Z.M.

o het „smeek-
lijkst door on-
igde dan ook
r Mr Elout

ag aan tafel...
weten uit het
J. Feringa be-
wet geteekend

n neem ik de
eenigszins ge-
geschiedenis,
er Elout te

gast van onze
n Gastheer, of
t over het feit
ook een advies

hen waren, en
leiding hebben
an feilen heeft
omstandigheid,
n, niet in alle

zijn; daar bij
een zijn, is het
ewezen. Dit is
j hebben te er-
rusten. De fou-

ten voorkomen,
gelijken met de
te Bijbels aan-

tornen aan de
te drukfouten
— door middel

de geschre-
Men late zich
ritiek op een

kritiek op den
menschenlijken
tekst, die juist

chonden en on-

voorkomen, be-
woorden of let-
verwarren van

door lezers ge-
t. Bij het schrij-
d of regel werd

g. tijdig ontdekt
dan nog op den
f het dan weer

ar nu kan het
door een lezer
eren afschrijver

vergissing werd
den tekst werd
3:18 het geval

verlangd? En zoo ja, hoe luidde het? Wat had
op dien 3den Augustus, onze Koning, naar uw
kenbaar gemaakt gevoelen, moeten doen?

Is het niet voor openlijke mededeeling vatbaar,
dan zal, naar wij hopen, ons nakroost het zeker
te weten komen, want ik zou zoo gaarne willen,
dat eenmaal ieder zou kunnen antwoorden op de
vraag: Waarom liet de Koning, die kennelijk een
diepen indruk ontvangen had van 't bezoek der
Deputatie, niets meer van zich hooren, en heeft
hij de wet, waartegen zoo krachtig was gepro-
testeerd, geteekend?

Voorzover ik kon nagaan heeft Elout op deze,
misschien ook wel wat onbescheiden vraag van Dr
Bronsveld, het stilzwijgen bewaard.

In 1904 echter, toen de Koning en Elout beiden
reeds overleden waren, heeft de Utrechtsche Kro-
niekschrijver in de „Stemmen", blz. 1219, dit
onderwerp opnieuw ter sprake gebracht, en wel
aldus:

Op uitvoerige wijze wordt op blz. 315 (van het
Gedenkboek van de H.H. Kalsbeek c.s.) de ont-
vangst beschreven, ten deel gevallen op het Loo,
den 3den Augustus 1878, aan de deputatie, welke
het smeekschift overhandigen kwam, waarin men
den Koning verzocht de Wet-Kappeyne niet te
onderteekenen.

Er ontbreekt iets aan 't verhaal. Mij is althans
het volgende meegedeeld door iemand, die het
weten kan. Na den afloop der audiëntie is de
Heer Elout van Soeterwoude, die tot den Koning
namens de Deputatie het woord heeft gevoerd,
genoodigd aan de koninklijke tafel.

De Koning heeft toen den Heer Elout verzocht,
te spreken met den directeur van het Koninklijk
Kabinet, den Heer Jhr de Kock. De Koning wilde
dus den Heer Elout opgedragen zien de vorming
van een ministerie. Toen Z.M. den volgende
dag vroeg aan den Heer de Kock, welk advies
de Heer Elout gegeven had, luidde het antwoord:
Ik heb geen bezoek van den Heer Elout gehad.
De Koning moet hierover zeer verwonderd zijn
geweest.

In 't Gedenkboek lezen wij op bl. 316:

„Toen kwam — het was de 17de Augustus —
de ontzettende tijding: de Koning heeft de Wet
geteekend!

„De Wet geteekend! Hoe was het mogelijk?"

Deze mogelijkheid wordt wel eenigszins ver-
klaard uit hetgeen wij hierboven meedeelden. De
Koning zal gedacht hebben: Waartoe zulk een
beweging gaande gemaakt, terwijl gij geen kans
ziet, of geen lust hebt, om een andere wet in
't leven te roepen.

Ook op deze mededeeling van Dr Bronsveld is,
voorzover ik weet, niet gereageerd.

Van Professor Fabius, dien ik hieromtrent in-
lichtingen vroeg, vernam ik, dat hem dienaangaande
niets bekend was.

bij de voorafgaande verzen aansluit en zich als
voortzetting daarvan voordoet, in den vorm eene
sterke afwijking daarvan vertoont. In de verzen
14—17 wordt Israël toegesproken, maar in vs 18
wordt plotseling in den derden persoon over
Israël gesproken.

In de tweede plaats vertoont ook de inhoud een
opvallend verschil. In de voorafgaande verzen
wordt, zooals we gezien hebben, voortdurend tot
Israël, dat is tot de Tien Stammen gesproken
en aan deze Tien Stammen worden Goddelijke ge-
nadebeloften gegeven; maar in vs 18 is op een-
maal ook van het lot van Juda sprake.

In de derde plaats hebben we hier te doen met
de uiterst merkwaardige verzekering, dat Juda en
de Tien Stammen gezamenlijk en gelijkelijk
het goede van Gods hand zullen ontvangen; terwijl
in heel de voorafgaande perikoop juist de onge-
lijkheid van Juda en de Tien Stammen de grond-
slag van de genadebeloften vormt: omdat de Tien
Stammen minder zwaar gezondigd hebben dan
Juda, moet de profeet zich juist tot hen richten
met den oproep tot bekeering, en wordt aan dien
oproep de toezegging van Gods heil juist voor hen
verbonden.

In de vierde plaats wordt in vs 18 veronder-
steld, dat Juda in ballingschap is, hoewel de
profeet aan Juda zulk een lot nog niet aange-
kondigd had.

In de vijfde plaats spreekt vs 18 van terug-
keer uit de ballingschap, zoowel voor Juda als
voor de Tien Stammen, hoewel we bij onze be-
spreking van vs 14—17 gezien hebben, dat daarin
van zulk een terugkeer geen sprake is.

In de zesde plaats is ook heel de wijze waarop
van dien terugkeer wordt gesproken zeer eigen-
aardig, en wijkt af van al wat overigens de pro-
fete omtrent den terugkeer belooft. We vinden
hier immers de voorstelling, dat de verbannen
Judeeërs niet rechtstreeks naar Kanaän zullen te-
rugkeeren, maar zich eerst zullen begeven naar
het gebied waar de Tien Stammen in ballingschap
vertoeven, en dat ze eerst daarna gezamenlijk
naar Kanaän zullen terugkeeren. Dit is toch eene
voorstelling, die niet alleen nergens elders in de
profete gevonden wordt, maar ook eigenlijk met de
geheele strekking daarvan in strijd komt, want de

En mijn dorpsgenoot, de heer C. K. Elout, die
in het bezit is van de auto-biografie van zijn oud-
oom, deelde mij mede, dat daarin niets voorkomt
wat ook maar eenigszins op de mogelijkheid van
zulk een uitnodiging, als door Dr Bronsveld be-
doeld, wijst.

Het Koninklijk Huisarchief is voorschands op 1878
nog gesloten.

Wie van mijn lezers kan hier licht ontsteken?

Wassenaar.

RULLMANN.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Sterrenkunde.

V.

Als tweede groep van veranderlijke sterren
noemde ik de kortperiodische veranderlijken.

Hierbij vertoont de lichtkromme, zooals reeds
werd opgemerkt, nergens een horizontaal stuk, maar
schommelt voortdurend heen en weer tusschen
een maximum en twee verschillende minima. Een
bekend vertegenwoordiger van dit type is „bêta
hiraë". Als men deze groep vergelijkt met de
vorige, dan is eigenlijk het eenige verschil, dat het
horizontale stuk uit de lichtkromme verdwenen is.
Men kan een verklaring hiervan geven op de vol-
gende wijze.

Neem eens aan, dat dit type een dubbelster is,
dus uit twee om elkaar wentelende hemellichamen
bestaat, die beide licht geven (niet evenveel) en
die elkaar raken, dan is het duidelijk, dat
zoodra de eene ster naast de andere staat, de
lichtsterkte maximaal is, maar evenzeer is het ge-
makkelijk in te zien, dat de lichtintensiteit begint
te minderen, wanneer de eene ster achter de
andere geheel of gedeeltelijk verdwijnt. Het spreekt
vanzelf, dat er één maximum en twee minima zijn,
die beide even diep zouden zijn, als de twee com-
ponenten even helder waren, welke mogelijkheid
niet uitgesloten is.

Een derde groep vormen de „Cepheiden", ge-
noemd naar de voornaamste representant delta
Cephei.

De periode hiervan is soms kort, soms lang, altijd
heel regelmatig, maar vertoont dit belangrijke ver-
schil met de vorige groepen, dat de lichtkromme
niet meer symmetrisch is.

In den regel gaat de toename der lichtintensiteit
na een minimum sneller dan de afname na een
maximum.

Twee interessante hypothesen, die hiervan een
verklaring pogen te geven, wil ik niet nalaten te
vermelden. Ze zijn van Jeans en Eddington.

De eerste neemt aan, dat de Cepheiden sterren

profetie leert, dat de Judeeërs vanuit Babel recht-
streeks naar Kanaän zullen gaan.

In de zevende en laatste plaats gaapt er ook
een niet te overbruggen kloof tusschen vs 17 en
vs 18. Waarvan spreekt namelijk vs 17? Van de
verzameling van alle volken in Jeruzalem. Als
dus het door den profeet nog niet aangekondigde
oordeel over Juda zal gekomen zijn, wordt in vs 17
in ieder geval reeds de wegneming van het oor-
deel en het herstel van Jeruzalem verondersteld.
Maar dan kan het toch niet, dat „in die dagen"
Juda pas uit het oord van zijn ballingschap zal
terugkeeren?

Al deze redenen saamgenomen maken het niet
slechts uiterst waarschijnlijk, maar wel zoo goed
als zeker, dat vs 18 niet tot den oorspronkelijken
profetischen tekst behoort. Ik leg er grooten na-
druk op, dat het juist het samentreffen van zoo-
vele gronden is, dat bewijzende kracht heeft. Had-
den wij slechts met een enkel van de bovenge-
noemde bezwaren te doen, dan zou de mogelijk-
heid te overwegen zijn, of daarvoor niet op de
een of andere wijze eene verklaring ware te vin-
den. Maar de opeenhooping van de bezwaren, zoo-
wel wat vorm als inhoud betreft, verheft het wel
nagenoeg tot zekerheid, dat we met een insluipsel
in den tekst te doen hebben.

En deze gevolgtrekking wordt gesteund door
zekere eigenaardigheden welke de Hebreeuwsche
tekst vertoont, in vergelijking met dien van de
Grieksche Vertaling der Septuaginta. Zooals we
boven reeds opmerkten, spreekt vs 18 in den der-
den persoon over Israël; maar toch vinden we
aan het einde van het vers weer den tweeden per-
soon: „u we vaderen", hoewel we hier zouden
verwachten hunne. En dit laatste vinden we nu
juist in de Septuaginta (alsmede in enkele andere
oude vertalingen) en zelfs in één Hebreeuwsch
handschrift. Ik vermoed, dat de kantteekening, zoo-
als ze door den lezer werd neergeschreven dan ook
luidde: „in die dagen zal het huis van Juda gaan
naar het huis van Israël en zij zullen gezamenlijk
komen uit het land van het Noorden naar het land
dat de Heere hunnen vaderen in bezit
gegeven had". Toen deze woorden door een
afschrijver bij vergissing in den tekst werden op-
genomen werd het slot aldus gewijzigd: „naar het

zijn, die op het punt zijn in tweeën te splitsen, dus
in een soort ontwikkelingsstoestand verkeeren, maar
het nog niet gebracht hebben tot splitsing, waarbij
twee om elkaar wentelende hemelbollen zouden
ontstaan. Door de wenteling van dit hemellichaam,
dat we ons voor het gemak kunnen denken als een
min of meer tjaie vloeistof, zal de ster door mid-
delpuntvlietende krachten van vorm veranderen en
eenigszins uitrekken. Bleef die langwerpige vorm
gedurende een omwenteling dezelfde, dan was de
lichtkromme symmetrisch, maar wanneer, al rond-
wentelende, het lichaam inkrimpt en weer uitzet,
kan men, zooals niet moeilijk valt in te zien, licht-
krommen verkrijgen, die overeenstemmen met de-
genen, die in werkelijkheid gevonden worden.

Jeans vat dus alle voorgaande groepen van ver-
anderlijke sterren onder één gezichtspunt, waarbij
hij uitgaat van de onderstelling, dat er een ontwik-
keling in de sterrenwereld bestaat, waarvan ver-
schillende fasen te zien vallen bij de verander-
lijke sterren. In een eerste stadium wordt hij wen-
teling het hemellichaam uitgerekt. Dit is onze derde
groep. Bij voortgezette ontwikkeling is de splitsing
voltrokken maar de twee deelen raken elkaar nog
(het tweede type van veranderlijke sterren). Ten-
slotte is de afstand groter geworden en loopen
de componenten in grotere tijden om elkaar heen.

Dit is de eerste groep.

Eddington staat op een heel ander standpunt.
Hij beweert, dat de Cepheiden-klasse niets met de
splitsing te maken heeft, maar dat het een bijzonder
stadium is in het ontwikkelingsproces der ster zelf.
Hij tracht de lichtintensiteitsvariëaties te verklaren,
door aan te nemen, dat de ster „pulseert", dat wil
zeggen, een bolvormige massa is die beurtelings
inkrimpt en opzwellt. Terwijl Jeans aannam een
vormverandering zonder volume-verandering (daar-
om is het met een vloeistof te vergelijken), denken
we bij Eddington's hypothese aan volume-wijziging
met behoud van den bolvorm, aan een pulseerende
gasmassa. Wanneer de laatste onderstelling juist
mocht zijn, dan bestaat er zoo iets als een trillings-
tijd of liever als een pulsatiëtijd, die eigen is aan
de ster. Een sterke steun voor Eddington's theorie
is nu, dat hij er in slaagde zulk een pulsatiëtijd
af te leiden langs wiskundigen weg, die bovendien
in overeenstemming bleek te zijn met de waarge-
nomen waarden.

Als laatste groep vermeld ik de groep waartoe
Mira Ceti behoort, die over het algemeen een
lange periode hebben, echter zonder de opvallende
regelmaat der vorige klassen.

Verschillende theorieën zijn opgesteld, die echter
nog geen bevredigende verklaring gegeven hebben.

J. M. SMORENBURG.

land dat Ik uwen vaderen in bezit gegeven had".
Het verschil tusschen deze beide lezingen is in het
Hebreeuwsch zeer gering; het scheelt maar enkele
letters, zoodat de wijziging zeer gemakkelijk kon tot
stand komen.

Wellicht zal iemand zeggen: alles goed en wel,
maar ge kunt toch geen enkel handschrift aanwijzen
waarin vs 18 ontbreekt en dus de juiste, oor-
spronkelijke tekst is bewaard. En hebt ge dan wel
het recht om tot onechtheid van vs 18 te con-
cludeeren? Ook hierop wil ik even antwoorden. In
het algemeen verschillen de Hebreeuwsche hand-
schriften die wij nog bezitten maar zeer weinig.
Is dit nu daaraan te danken, dat de oorspronkelijke
tekst zoo zuiver is bewaard? Neen, maar veeleer
hieraan dat wij slechts betrekkelijk jonge hand-
schriften over hebben (niet ouder dan de 10e
eeuw n a Chr.), die alle naar één bepaald type
vervaardigd zijn. Daarom hebben wij bij het Oude
Testament (anders dan bij het Nieuwe, waarvan
we veel grooter aantal en ook in sterker mate ver-
schillende handschriften hebben) zeer ernstig reke-
ning te houden met de mogelijkheid dat de juiste,
oorspronkelijke tekst in geen van de ons bewaarde
handschriften te vinden is. In zulk een geval moe-
ten we, zooals we hier in betrekking tot Jer. 3:18
ook hebben gedaan, ons oordeel vormen op grond
van den inhoud van den ons bewaarden tekst
(zoogenaamde inwendige gronden). Het goed
recht daartoe voor het Oude Testament wordt door
Dr A. Kuyper Sr verdedigd in zijne Encyclopaedie
der Heilige Godgeleerdheid, III, bldz. 71—73. Het
spreekt vanzelf, dat men in zulk een geval wel met
bizonder voorzichtigheid te werk moet gaan. Het
is een ernstige en teere taak, die we tegenover den
heiligen tekst hebben te verrichten. En de gronden
die ons nopen om een deel van den overgeleverden
tekst voor niet-oorspronkelijk te houden moeten
door hun gewicht en hun talrijkheid wel zeer
sterke overtuigingskracht bezitten. Maar ik meen
ten opzichte van Jer. 3:18 aan dezen eisch ook
geenszins te hebben te kort gedaan.

G. Ch. AALDERS.